

บทที่ 2

ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทย

2.1 กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ก่อนในดินแดนภาคเหนือ

ในดินแดนทางภาคเหนือของประเทศไทยเมื่อก่อนนี้ มีกลุ่มคนที่เคยอาศัยอยู่แล้วหลายกลุ่มด้วยกัน รวมทั้งชาวเขาด้วย ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2544) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **เชียงใหม่ หัวใจล้านนา** ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไท หรือวงศาไทเมือง โดยมีผู้นำคือ **สิงหนวัติกุมาร** ซึ่งเดิมมีถิ่นฐานอยู่ที่แคว้นโยนก (ยูนนาน) ได้เคลื่อนย้ายอพยพผู้คนมาสร้างเมืองใหม่ ในพื้นที่ที่มีชนพื้นเมืองอาศัยอยู่ก่อนแล้วคือ **ลัวะ** นั่นเอง สิงหนวัติกุมาร พร้อมทั้งบริวาร ได้มาวางตนเป็นใหญ่ แสดงเป็นผู้มีวัฒนธรรมสูงกว่าพวกลัวะ ทั้งอำนาจในการปกครอง ลัวะถือว่าตนเอง เป็นกลุ่มคนยุคดึกดำบรรพ์ และถือได้ว่า เป็นบรรพชนของชาวล้านนา ลัวะนับถือผีสายแม่และสืบสกุลสายแม่ มีปู่เจ้าลาวจก เป็นผู้นำ **“จก”** ในความหมายแปลความว่า **จอบ** จะว่าไปแล้วพวกลัวะ ก็ใช้ว่าเป็นพวกด้อยวัฒนธรรมเสียทีเดียว ลัวะ รู้จักหลอมโลหะ ดีจอบ เครื่องมือการเกษตร ชอบตั้งชุมชนเป็นอิสระบนพื้นที่สูง ผู้นำคนสำคัญของพวกลัวะคือ ขุนหลวงวิลังกะ ซึ่งเป็นผู้นำคนสุดท้าย และมีอนุสาวรีย์ประดิษฐานตั้งอยู่ระหว่างถนนขึ้นไปยังวัดพระบาทสี่รอย ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 13 (หลัง พ.ศ. 1200) **หริภุญไชย** เป็นรัฐอิสระ ต่อมาพระนางจามเทวี ได้เคลื่อนย้ายอพยพผู้คนและแพร่วัฒนธรรมมาสู่ที่ราบลุ่มเชียงใหม่ – ลำพูน **หริภุญไชย** จึงเป็นรัฐแห่งแรกทางภาคเหนือ ที่ได้รับเอาวัฒนธรรมอินเดีย ซึ่งเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทและมีความสำคัญแทนที่ ความเชื่อถือดั้งเดิมที่นับถือผี มีการสร้างวัดวาอาราม และสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีพระสงฆ์ได้เดินทางจากภาคกลาง มินักราชบุรีราชบัณฑิต และผู้ชำนาญการต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นระบบ มีสถาบันพระมหากษัตริย์ และการสืบสันตติวงศ์ที่แน่นอน

ถ้าจะมองโดยองค์รวมจะเห็นว่า เมืองหริภุญไชยเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มชนเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ คือพวกเม็ง ลัวะ หรือละว้า และถิ่น มีพระพุทธศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมแบบภาคกลางเป็นตัวเชื่อมประสานให้รวมกันเป็นหนึ่งเดียว พวกลัวะ ส่วนมากจะอาศัยอยู่ใน 8 จังหวัดทางภาคเหนือคือ เชียงราย เชียงใหม่ ตาก น่าน ลำปาง แม่ฮ่องสอน อุทัยธานี และสุพรรณบุรี บางส่วน ส่วนถิ่นจะอาศัยอยู่ใน 5 จังหวัดคือ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน น่าน

เพชรบูรณ์ และเลย

ขมุ เป็นอีกชนชาติหนึ่ง ที่จัดอยู่ในกลุ่มมอญ - เขมร มีถิ่นฐานอยู่ตามบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ตลอดแนวตะเข็บชายแดนไทย - ลาว ในทางภาคเหนือของประเทศไทยจะพบชาวขมุ ได้ในจังหวัดน่าน เชียงราย เนื่องจากชาวขมุ มีการโยกย้ายถิ่นฐานและนิยมการไปรับจ้างของคนเผ่าอื่น ๆ ทำงานอยู่เสมอเป็นเวลานาน ทำให้เกิดผสมผสานกลมกลืนกับชนเผ่าอื่น ๆ โดยเฉพาะชาวไทย ในปัจจุบันจะพบหมู่บ้านชาวขมุน้อยมาก ซึ่งจะมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายคลึงกับชาวไทยมาก นอกจากภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมบางอย่างที่แตกต่างกันออกไป ชาวขมุจะอาศัยอยู่ใน 5 จังหวัด คือ เชียงราย น่าน ลำปาง สุโขทัย และอุทัยธานี (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ , 2545)

ส่วนชาวกะเหรี่ยง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปาปะกะญอ คนทางภาคเหนือจะเรียกว่า ยาง ปาปะกะญอ ซึ่งแปลว่า คน กะเหรี่ยง เป็นชาวเขาเผ่าที่ใหญ่ที่สุดและมีมากที่สุด ในประเทศไทย และเป็นชาวเขาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บางส่วนของจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทยก่อนกว่าและนานที่สุดกว่าพวก ม้ง เย้า ลีซอ มูเซอ อีเก้อ หรือจะถือว่า เป็นชนเผ่าพื้นเพเดิมของชนชาติไทยก็ได้ พวกกะเหรี่ยงจะรวมตัวกันอยู่อย่างหนาแน่นในพื้นที่ป่าเขา ทางทิศตะวันตก ตามแนวบริเวณตะเข็บชายแดนไทย - พม่า ชาวกะเหรี่ยงได้อพยพ เคลื่อนย้ายเรื่อยมาทางทิศตะวันออกอย่างช้า ๆ ในระยะแรกประมาณ 200 กว่าปีที่ผ่านมา ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ กะเหรี่ยงสะกอ และกะเหรี่ยงโปว์ นักมานุษยวิทยา ได้จัดให้ชาวกะเหรี่ยง อยู่ในกลุ่มภาษาพม่า - ทิเบต (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ , 2545) ถ้าจะกล่าวถึงชาวเขาในจำนวน 6 เผ่าคือ กะเหรี่ยง เย้า ม้ง มูเซอ ลีซอ และอีเก้อแล้ว ชาวกะเหรี่ยงเป็นชาวเขาที่ได้อพยพเข้าสู่ดินแดนประเทศไทยก่อนชาวเขาเผ่าอื่น ๆ ทั้งหมด และอาศัยอยู่ประกอบอาชีพบนผืนแผ่นดินไทยนานมาก เป็นชนเผ่าที่รักอิสระ รักสันติ และเป็นชาวเขาที่ทางราชการได้ให้สัญชาติไทยมากที่สุด ส่วนอีก 5 เผ่าคือ เย้า ม้ง มูเซอ ลีซอ และอีเก้อ ได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยมากที่สุด ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติลง เมื่อปี พ.ศ. 2488 และได้มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอพยพสมทบเข้ามาบ้างบางส่วนเช่นเดียวกัน

ดินแดนล้านนาทั้งหมด ได้มีเจ้าของถิ่นเดิมครอบครองอาศัยอยู่ก่อนแล้ว คือชนเผ่าลัวะ ซึ่งตั้งตัวเป็นใหญ่ เป็นเจ้าผู้ครองนคร มีกษัตริย์ปกครองตนเอง และมีขมุและถิ่น ซึ่งเป็นชนเผ่ารองลงมาอาศัยอยู่เป็นบริวาร กะเหรี่ยงก็เป็นชนเผ่าหนึ่งที่รักอิสระ รักสันติ ชอบอาศัยอยู่ตามหุบเขา บนพื้นที่สูง และถือว่าเป็นชนเผ่าดั้งเดิมเผ่าหนึ่งของชาวล้านนาที่เก่าแก่ได้ แต่เมื่อได้มีกลุ่มชนชาติพันธุ์ใหม่คือ สิงหนวัติกุมาร อพยพมาจากจีนทางตอนใต้เขตยูนนาน เข้ามาสู่ดินแดนแห่งล้านนา ซึ่งมีกำลังแข็งแรงเหนือกว่า และมีวัฒนธรรมสูงแข็งกว่า ได้ปราบพวกชนเผ่าเดิมคือพวกลัวะ ให้

อยู่ในภายใต้การปกครองและได้ผนวกดินแดนแห่งล้านนาเป็นของตนเองแล้วตั้งตัวเป็นใหญ่ โดยมีการสถาปนาขึ้นเป็นกษัตริย์ เป็นเจ้าผู้ครองนคร มีการสืบสันตติวงศ์ เป็นลำดับต่อมา ท้ายที่สุดดินแดนแห่งล้านนา ก็ได้ผนวกรวมอยู่เป็นผืนแผ่นดินไทย ในปัจจุบัน

2.2 การอพยพของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เข้าสู่ประเทศไทย

นับตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลง เมื่อปี พ.ศ. 2488 เป็นต้นมา (สามสิบปี พระธรรมจาริก : 2538 , หน้า 51-53) ได้มีกลุ่มมิชชันนารี กลุ่มชาวเขาเผ่าต่าง ๆ และกลุ่มคนต่างด้าวได้อพยพพลัดถิ่นไหลมาจากประเทศเพื่อนบ้านคือ เมียนมาร์ (พม่า) ลาว เวียดนาม และจีนทางตอนใต้ ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยโดยไม่ขาดสาย และมีเป็นจำนวนมากขึ้น ทางรัฐบาลไทยจึงมีความเป็นห่วงใยต่อเสถียรภาพ ความมั่นคง ความไม่สงบเรียบร้อย และความปลอดภัย ตามแนวตะเข็บชายแดนของประเทศ จึงได้มีมติให้จัดตั้งหน่วยราชการต่าง ๆ ขึ้นเพื่อเป็นการรองรับและป้องกันอันตรายต่าง ๆ อันจะเกิดขึ้นต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนไทย ในด้านการรักษาความปลอดภัย และความสงบเรียบร้อย ตลอดจนให้การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาในด้านต่าง ๆ เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2497 รัฐบาลจึงได้มีมติให้จัดตั้งกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนขึ้น แทนกองบัญชาการรักษายาเขตเดิม เพื่อทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชนที่อยู่ห่างไกลการคมนาคมรวมทั้งชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่พลัดถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ตามแนวตะเข็บชายแดนของประเทศด้วย

2.3 ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทย

ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่ทะลักหลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย และได้อาศัยอยู่ตามบนพื้นที่สูงแนวตะเข็บชายแดนและในพื้นที่ราบ กระจายอยู่ใน 20 จังหวัดของประเทศ ซึ่งทางกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กรมประชาสงเคราะห์เดิม) ได้ทำการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2545 มีหมู่บ้านทั้งหมดจำนวน 3,881 หมู่บ้าน (กลุ่มบ้าน) แยกเป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 มีจำนวน 1,750 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 45.00 และเป็นกลุ่มบ้าน (หย่อมบ้าน , ป้อมบ้าน) มีจำนวน 2,131 กลุ่มบ้าน คิดเป็นร้อยละ 54.90 มีหลังคาเรือนทั้งหมด 226,696 หลังคาเรือน มี 252,588 ครอบครัว และมีประชากรรวมทั้งหมด 1,203,149 คน เมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมดของประเทศไทย (60 ล้านคน) คิดเป็นร้อยละ 2.00 จำแนกเป็นชายจำนวน 408,234 คน เป็นหญิงจำนวน 403,812 คน เป็นเด็กชายจำนวน 195,813 คน เป็นเด็กหญิงจำนวน 195,290 คน ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนหมู่บ้าน / กลุ่มบ้าน ชุมชนและประชากรบนพื้นที่สูง 20 จังหวัดในประเทศไทย จำแนกรายการตามพื้นที่จังหวัด

จังหวัด	จำนวน			จำนวน หลังคา เรือน	จำนวน ประชากร	ประชากร				
	หมู่บ้าน	กลุ่ม บ้าน	รวม			ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
1. กาญจนบุรี	116	61	177	18,437	20,076	30,377	29,083	12,778	12,695	84,933
2. ประจวบคีรีขันธ์	8	9	17	1,717	1,717	2,407	2,369	1,537	1,468	7,781
3. เพชรบุรี	21	14	35	2,364	2,380	3,388	3,418	1,403	1,342	9,551
4. ราชบุรี	24	36	60	5,670	6,174	8,558	8,734	3,667	3,628	24,587
5. สุพรรณบุรี	9	2	11	914	931	1,375	1,204	573	570	3,722
6. กำแพงเพชร	11	22	33	1,473	1,844	2,790	2,794	1,492	1,518	8,594
7. เชียงราย	232	274	506	36,597	42,097	71,200	73,268	38,409	38,319	221,196
8. เชียงใหม่	408	902	1,310	62,986	69,718	111,182	110,136	50,748	50,643	322,709
9. ตาก	199	281	480	25,280	26,244	46,041	45,616	26,610	26,812	145,079
10. น่าน	172	84	256	15,706	19,673	31,287	30,589	14,338	14,573	90,787
11. พิชญ์โลก	60	-	60	6,283	6,782	10,398	10,383	4,078	3,812	28,671
12. เพชรบูรณ์	41	25	66	4,211	4,611	7,312	7,604	4,940	5,082	24,938
13.แพร่	39	7	46	4,418	4,826	7,520	7,081	2,184	2,092	18,877
14. แม่ฮ่องสอน	275	297	572	23,506	26,520	44,452	43,097	19,966	19,988	127,503
15. ลำปาง	26	54	80	3,401	3,769	5,850	5,715	2,556	2,553	16,674
16. ลำพูน	45	19	64	6,818	7,354	10,791	9,999	4,243	4,091	29,124
17. สุโขทัย	10	8	18	1,109	1,143	2,265	2,136	840	784	6,025
18. อุทัยธานี	18	18	36	2,041	2,087	3,067	2,885	1,555	1,429	8,936
19. พะเยา	35	17	52	3,513	4,351	7,542	7,303	3,615	3,465	21,925
20. เลย	1	1	2	252	291	432	398	281	426	1,537
รวมทั้งหมด	1,750	2,131	3,881	226,696	252,588	408,234	403,812	195,813	195,290	1,203,149

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ : 2545

2.4 การกระจายตัวของชาวเขาจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์

การกระจายของหมู่บ้าน / กลุ่มบ้านของชาวเขา จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง 20 จังหวัดในประเทศไทย มีทั้งหมดจำนวน 3,881 หมู่บ้าน (กลุ่มบ้าน) มีประชากรจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 9 เผ่าดังนี้คือ

2.3.1 เผ่ากะเหรี่ยง (ปาปะกะญอ)

2.3.2 เผ่ามูเซอ (ลาหู่)

2.3.3 เผ่าลีซอ (ลีซุ)

2.3.4 เผ่าอีก้อ (อาข่า)

2.3.5 เผ่าเมว (ม้ง)

2.3.6 เผ่าเย้า (เมี่ยน)

2.3.7 เผ่าลัวะ (ละว้า)

2.3.8 เผ่าถิ่น

2.3.9 เผ่าขมุ

ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ทั้ง 9 เผ่า หรือเรียกตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพิจารณาลงรายการสถานะทางบุคคลในทะเบียนราษฎรให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2543 เรียกว่า “ชุมชนบนพื้นที่สูง” ที่อาศัยประกอบอาชีพต่าง ๆ อยู่ใน 20 จังหวัด คือ จังหวัดกาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี อุทัยธานี กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ เลย แพร่ น่าน ลำปาง ลำพูน พะเยา เชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ และประเพณีของแต่ละเผ่า ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป แบ่งออกตามรายละเอียดดังนี้

2.4.1 เผ่ากะเหรี่ยง (ปาปะกะญอ)

กะเหรี่ยงเป็นชาวเขาเผ่าที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย โดยรวมตัวกันอยู่หนาแน่น ในพื้นที่ป่าเขาทิศตะวันตกของประเทศไทยตามบริเวณชายแดนไทย – พม่า ชาวกะเหรี่ยงได้เคลื่อนย้ายถิ่นมาทางทิศตะวันออกอย่างช้า ๆ ในระยะแรกประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ คือ สะกอ และโป นักมานุษยวิทยาได้จัดชาวกะเหรี่ยงอยู่ในกลุ่มภาษาพม่า – ทิเบต

ชาวกะเหรี่ยงมักตั้งถิ่นฐานอยู่ตามบริเวณหุบเขา ในระดับสูงประมาณ 500 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ชาวกะเหรี่ยงดำรงชีพด้วยการปลูกข้าวและพืชผักต่าง ๆ โดยการทำนาดำและการทำ

ไร่แบบหมุนเวียน (กลับมาทำที่เดิมทุก 5 – 10 ปี) นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยง หมู ไก่ วัว ควาย และ
ช้าง เพื่อเป็นอาหาร ทำพิธีกรรม ขาย และรับจ้างใช้แรงงาน

ครอบครัวของกะเหรี่ยงนั้นยึดถือการสืบเชื้อสายถ่ายทอดมาทางฝ่ายหญิงเป็นหลัก เมื่อมี
การแต่งงานเกิดขึ้นฝ่ายชายจะย้ายไปอาศัยอยู่ในครอบครัวของฝ่ายหญิง ในสังคมกะเหรี่ยงนั้น
ครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวและ ถือระบบ父系制 ชาวกะเหรี่ยงแต่เดิมมีภาษาเขียนของ
ตนเองใช้เฉพาะ ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่นับถือลัทธิบูชาผี นอกจากนั้นก็นับถือศาสนาพุทธและ
คริสต์ ขึ้นอยู่กับสภาพความสัมพันธ์กับชุมชนพื้นราบ ประเพณีปีใหม่ของกะเหรี่ยงนั้นมีขึ้นใน
เดือนกุมภาพันธ์ ความเชื่อถือ เดิมทีกะเหรี่ยงนับถือผี และต่อมาหันมานับถือศาสนาพุทธ ผีที่
กะเหรี่ยงนับถือได้แก่ผีเจ้าที่ และผีต่าง ๆ ที่สถิตอยู่ตามป่า ภูเขา ลำห้วย ในไร่ และในหมู่บ้าน
จึงมีการเซ่นไหว้ สังเวศ ผีด้วยอาหารต่าง ๆ คือ หมู และไก่ เป็นต้น

จากการรวบรวมข้อมูลในปี 2545 พบว่ากะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชาวเขาเผ่า
ใหญ่ที่สุด โดยมีประชากรทั้งหมด 437,131 คน คิดเป็นร้อยละ 47.54 ของประชากรชาวเขา
หรือคิดเป็นร้อยละ 36.41 ของบุคคลบนพื้นที่สูงทั้งหมด จำแนกเป็นชาย จำนวน 151,186 คน
หญิงจำนวน 147,168 คน เด็กชาย 70,193 คน และเด็กหญิง 69,584 คน โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่
1,912 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน 87,628 หลังคาเรือน 95,088 ครอบครัว ในพื้นที่ 15 จังหวัด โดยพบ
มากที่สุดที่จังหวัดเชียงใหม่ รองลงมาเป็นจังหวัดแม่ฮ่องสอน และตาก ตามลำดับ รายละเอียดดัง
แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ (เผ่า) กะเหรี่ยงจำแนกตามพื้นที่
จังหวัด

จังหวัด	จำนวน กลุ่มบ้าน	จำนวน ลคร.	จำนวน คค.	ประชากร				
				ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
1. เชียงใหม่	670	27,607	30,496	47,735	47,159	21,975	21,578	138,447
2. แม่ฮ่องสอน	481	18,747	20,830	35,115	33,887	16,038	15,943	100,983
3. ตาก	403	18,238	18,794	30,950	30,575	16,327	16,482	94,334
4. กาญจนบุรี	108	6,329	6,921	10,548	10,196	5,136	5,096	30,976
5. ลำพูน	64	6,818	7,354	10,791	9,999	4,243	4,091	29,124
6. ราชบุรี	53	2,954	3,327	4,618	4,724	2,127	2,108	13,577
7.แพร่	16	2,059	2,181	3,485	3,300	759	754	8,298
8. เชียงราย	32	1,448	1,547	2,434	2,306	833	883	6,456
9. เพชรบุรี	19	895	900	1,374	1,398	625	614	4,011
10. ลำปาง	21	875	974	1,551	1,348	550	520	3,969
11. อุทัยธานี	24	675	716	1,063	948	717	654	3,382
12. ประจวบคีรีขันธ์	4	326	326	383	360	308	288	1,339
13. กำแพงเพชร	7	279	329	466	375	239	255	1,335
14. สุพรรณบุรี	8	241	252	364	356	214	225	1,159
15. สุโขทัย	2	137	141	309	237	102	93	741
รวม	1,912	87,628	95,088	151,186	147,168	70,193	69,584	438,131

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ : 2545

2.4.2 มูเซอ (ลาหู่)

มูเซอหรือลาหู่เชื่อว่ามีต้นกำเนิดอยู่บริเวณที่ราบสูงทิเบต มีความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์กับชนเผ่าโลโลในตอนใต้ของจีนร่วมกับชาวลีซอและอีเก้อ ชาวมูเซอได้มีการอพยพเคลื่อนย้ายตัวอยู่ตลอดเวลา นับเป็นศตวรรษในแถบประเทศจีน พม่า ลาวและไทย โดยในประเทศไทยนั้นจะพบชาวมูเซอได้ใน 6 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก กำแพงเพชร และ นครสวรรค์ ชาวมูเซอในประเทศไทยแบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม เช่น มูเซอแดง มูเซอเหลือง มูเซอดำ หรือมูเซอเขเล ฯลฯ ชาวมูเซอถูกจัดไว้ในกลุ่ม ภาษาพม่า ทิเบต หมู่บ้านชาวมูเซอมักจะตั้งอยู่บนที่สูงประมาณ 1,000 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ดังนั้นชาวเขามูเซอต้องทำการเพาะปลูกแบบไร่เลื่อนลอย นอกจากข้าวและข้าวโพดแล้ว ชาวมูเซอบางส่วนยังปลูกฝิ่นเป็นพืชรายได้

ลักษณะครอบครัวของชาวมูเซอเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว และถือระบบฟัว – เมียเดียว การสืบสายสกุลนั้นไม่ถือระบบเครือญาติหากมีการแต่งงานเกิดขึ้น ฝ่ายชายอาจต้องไปอาศัยอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิง เป็นระยะเวลาหนึ่ง เพื่อเป็นการตอบแทนต่อฝ่ายหญิง การนับถือและความเชื่อของชาวมูเซอนั้น ถ้าเป็นมูเซอแดง และมูเซอดำ ส่วนใหญ่นับถือการบูชาผี ส่วนชาวมูเซอเหลืองนับถือศาสนาคริสต์ สำหรับปีใหม่มูเซอจัดขึ้นในเดือนมกราคม และ มีนาคม

มูเซอมีความเชื่อและนับถือพระเจ้าองค์เดียวเป็นผู้สร้างโลก ซึ่งถือว่าเป็นพระบิดาคือ “กัอา” จะมีความเชื่อในเรื่องของผีสามและเทวดาด้วย ได้แก่ผีเรือน ผีประจำหมู่บ้าน ผีป่า ผีดอย ผีพายุ และผีฟ้า เป็นต้น ในปัจจุบันได้หันมานับถือพระพุทธศาสนาแล้ว

จากการรวบรวมข้อมูลในปี 2545 พบว่ามีชาวมูเซอ อาศัยอยู่ในพื้นที่ 8 จังหวัดจำนวน 385 หมู่บ้าน / กลุ่มบ้าน 18,057 หลังคาเรือน 20,347 ครอบครัว ประชากรรวม 102,876 คน แยกเป็นชาย จำนวน 32,059 คน หญิงจำนวน 32,094 คน เด็กชายจำนวน 19,430 คน และเด็กหญิงจำนวน 19,293 คน พบมากที่สุดที่จังหวัดเชียงราย รองลงมาเป็นเชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ (เผ่า) มูเซอจำแนกตามพื้นที่จังหวัด

จังหวัด	จำนวน กลุ่มบ้าน	จำนวน ลคร.	จำนวน คก.	ประชากร				
				ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
1. เชียงราย	172	8,575	9,759	15,390	15,330	9,280	9,427	49,427
2. เชียงใหม่	153	7,136	7,931	11,909	12,178	7,650	7,300	39,037
3. แม่ฮ่องสอน	32	1,273	1,508	2,440	2,418	999	974	6,831
4. ตาก	9	660	708	1,673	1,532	1,160	1,225	5,590
5. ลำปาง	13	199	220	322	323	183	204	1,032
6. กำแพงเพชร	4	205	212	316	304	153	159	932
7. น่าน	1	6	6	7	5	5	3	20
8. เพชรบูรณ์	1	3	3	2	4	0	1	7
รวม	385	18,057	20,347	32,059	32,094	19,430	19,293	102,876

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ : 2545

2.4.3 ลิซอ (ลิซุ)

ลิซอ หรือ ลิซุ มีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศจีนตอนใต้ และตามที่ได้กล่าวมาแล้วแม้ว่ามีความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์กับชนชาติโลโล รวมถึงชาวมูเซอและอีเก้อ สำหรับชาวลิซอในประเทศไทยนั้นเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยครั้งแรก เมื่อประมาณ 60 – 70 ปีที่แล้ว ที่บ้านดอยช้าง ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เนื่องจากชาวลิซอมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวจีนมาก ในประเทศไทยจึงมีการแบ่งชาวลิซอออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ลิซอจีนหรือฮั่นลิซอ และลิซอแท้ โดยดูจากชื่อแซ่สกุล อย่างไรก็ตามชาวลิซอจัดอยู่ในกลุ่มภาษาพม่า – ทิเบต

การตั้งถิ่นฐานของชาวลิซอมักมีลักษณะพิเศษกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ ซึ่งมักมองดูคล้าย ๆ กับป้อมปราการ และอยู่ในระดับความสูงตั้งแต่ 1,000 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลขึ้นไป ทำการเพาะปลูกแบบไร่เลื่อนลอย เป็นที่สังเกตว่าถึงแม้ชาวลิซอจะนิยมปลูกฝิ่นเพื่อเป็นรายได้ แต่จะพบว่าชาวลิซอติดฝิ่นน้อยมาก นอกจากนี้ชาวลิซอยังได้ชื่อว่าเป็นพ่อค้าแห่งขุนเขา อันเนื่องจากชาวลิซอ นอกจากจะทำไร่แล้วยังประกอบการค้าขายสินค้าระหว่างชุมชนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ด้วย

ความเชื่อถือ ลิซอจะนับถือผีเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ผีประจำหมู่บ้าน ผีบ้านผีเรือน ผีหลวง ผีป่า ผีน้ำ ผีลำห้วย และผีบรรพบุรุษ เป็นต้น ในปัจจุบัน ลิซอจะหันมานับถือพระพุทธศาสนา และทำพิธีบูชาผีควบคู่กันไปด้วย

จากการรวบรวมข้อมูลในปี 2545 พบว่ามีชาวลิซอ อาศัยอยู่ในพื้นที่ 10 จังหวัดจำนวน 155 หมู่บ้าน / กลุ่มบ้าน 6,553 หลังคาเรือน 7,338 ครอบครัว ประชากรรวม 38,299 คน แยกเป็น ชาย จำนวน 12,345 คน หญิงจำนวน 12,505 คน เด็กชายจำนวน 6,737 คน และเด็กหญิงจำนวน 6,712 คน พบมากที่สุดที่จังหวัด เชียงใหม่ รองลงมาจังหวัดเชียงราย และตาก ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ (เผ่า) ลีชอจำแนกตามพื้นที่จังหวัด

จังหวัด	จำนวน กลุ่มบ้าน	จำนวน ลคร.	จำนวน คค.	ประชากร				
				ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
1. เชียงใหม่	74	3,87	3,519	5,895	5,979	2,995	3,077	17,946
2. เชียงราย	43	1,659	1,796	2,909	2,967	2,139	2,117	10,132
3. แม่ฮ่องสอน	21	1,132	1,328	2,460	2,503	893	944	6,800
4. ตาก	8	339	429	672	646	456	344	2,118
5. เพชรบูรณ์	1	114	120	178	175	108	83	544
6. พะเยา	2	34	43	64	67	49	39	219
7. สุโขทัย	1	24	26	55	49	25	34	163
8. ลำปาง	2	28	35	45	52	30	31	158
9. กำแพงเพชร	2	27	29	50	59	19	20	148
10. แพร่	1	9	13	17	8	23	23	71
รวม	155	6,553	7,338	12,345	12,505	6,737	6,712	38,299

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ : 2545

2.4.4 อีเก้อ (อาข่า)

อีเก้อหรืออาข่า มีความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ กับชนเผ่าโลโล รวมทั้งชาวลีซอและชาวมูเซอ ซึ่งต่างก็มีต้นกำเนิดในบริเวณที่ราบสูงทิเบต ซึ่งต่อมาก็อพยพโยกย้ายเข้ามาอยู่ในบริเวณประเทศจีนตอนใต้ พม่า ลาว และอพยพลงมาถึงประเทศไทยเมื่อประมาณ 90 ปีมาแล้ว โดยตั้งถิ่นฐานครั้งแรกที่บ้านพญาไพร (เขตหัวแม่คำ) อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ซึ่งปัจจุบันได้มีการอพยพย้ายถิ่นขยายไปอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ตาก กำแพงเพชร และแพร่ แล้วนอกจากนี้ยังมีการอพยพเข้ามาจากพม่าอยู่เรื่อย ๆ ปัจจุบันสามารถพบชาวอีเก้อ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ จ๋อควย ลอยมี และผาหมี ชาวอีเก้อจัดได้ว่าอยู่ในกลุ่มภาษาพม่า – ทิเบต เช่นเดียวกับชาวเขาเผ่าอื่น ๆ ชาวอีเก้อมักตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่สูงประมาณ 1,000 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล ทำไร่เลื่อนลอย เช่นเดียวกับชาวเขาเผ่าอื่นที่อยู่บนที่สูง ครอบครัวของชาวอีเก้อเป็นแบบครอบครัวขยาย สามมีภรรยาได้หลายคน อำนาจในครอบครัวเป็นของฝ่ายชาย ระบบความเชื่อในลัทธิบูชาผีของชาวอีเก้อนั้นเข้มงวดมาก รวมกับระเบียบวิถีทางสังคมที่ซับซ้อนประกอบกับวัฒนธรรมของ ชาวอีเก้อ เป็น

การยากที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ส่วนปีใหม่อีก่อนนั้นตรงกับเดือนธันวาคม

ความเชื่อถือ อี๋ก๊อ้นบ๊อผี มีความเชื่อในสิ่งลึกลับในธรรมชาติ นับถือบรรพบุรุษ ทุกรอบครัวจะมีหิ้งผีบรรพบุรุษไว้ และเซ่นไหว้ปีละ 9 ครั้ง ในปัจจุบันอี๋ก๊อจะหันมานับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่

จากการรวบรวมข้อมูลในปี 2545 พบว่ามีชาวอาข่าหรืออี๋ก๊อ อาศัยอยู่ในพื้นที่ 7 จังหวัดจำนวน 271 หมู่บ้าน / กลุ่มบ้าน 11,178 หลังคาเรือน 12,909 ครอบครัว ประชากรรวม 68,653 คน แยกเป็นชาย จำนวน 20,948 คน หญิงจำนวน 21,876 คน เด็กชายจำนวน 12,756 คน และเด็กหญิงจำนวน 13,073 คน พบมากที่สุดที่จังหวัด เชียงราย รองลงมาจังหวัดเชียงใหม่ และลำปาง ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ (เผ่า) อี๋ก๊อจำแนกตามพื้นที่จังหวัด

จังหวัด	จำนวน กลุ่มบ้าน	จำนวน ลคร.	จำนวน คค.	ประชากร				
				ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
1. เชียงราย	220	9,690	11,280	18,222	19,141	11,083	11,336	59,782
2. เชียงใหม่	33	977	1,056	1,879	1,891	973	974	5,717
3. ลำปาง	11	273	308	408	406	281	358	1,453
4. ตาก	2	138	150	282	282	333	324	1,221
5. แพร่	3	94	108	143	147	80	75	445
6. พะเยา	1	4	5	12	7	5	4	28
7. เพชรบูรณ์	1	2	2	2	2	1	2	7
รวม	271	11,178	12,909	20,948	21,876	12,756	13,073	68,653

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ : 2545

2.4.5 แม้ว (ม้ง)

แม้วหรือม้งนั้น เป็นชาวเขาเผ่าที่มีการกระจายตัวมากที่สุด โดยมีอยู่กระจัดกระจายตั้งแต่ตอนใต้ของจีน เวียดนาม ลาวและไทย ซึ่งในประเทศไทยนั้นเป็นชาวเขาเผ่าที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 และมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือของประเทศ นักมานุษยวิทยาได้จัดชาวแม้วอยู่ในกลุ่มภาษาจีน ตามปกติชาวแม้วจะอยู่อาศัยในเทือกเขาที่ระดับสูงประมาณ 1,000 – 1,200 เมตรเหนือระดับทะเล ทำให้พวกเขาต้องทำการเพาะปลูกแบบไร่เลื่อนลอย โดยปลูกข้าวเพื่อบริโภค

ข้าวโพดสำหรับเลี้ยงสัตว์และแตงโมปลูกผืนเพื่อเป็นรายได้ ลักษณะครอบครัวของชาวแม้วเป็นแบบครอบครัวขยาย และยอมรับการที่สามีมีภรรยาได้หลายคน ครอบครัวของชาวแม้วเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญมากทั้งในเศรษฐกิจและสังคม โดยที่ชาวแม้วมีการถือลำดับวงศ์ตระกูล (แซ่) และให้ฝ่ายชายเป็นใหญ่ในครอบครัว ตลอดจนการบูชาบรรพบุรุษเหมือนชาวจีน ปีใหม่แม้วมีขึ้นเดือนธันวาคม

ความเชื่อถือ แม้วเป็นชนกลุ่มหนึ่ง ที่มีความเชื่อแบบนับถือผีบรรพบุรุษ ได้แก่เชื่อในเรื่องอำนาจในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ซึ่งได้แบ่งความเชื่อออกได้ 2 ประเภทคือ

1. เชื่อในเรื่องผี คือเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ
2. เชื่อในเรื่องขวัญ คือสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ซึ่งขวัญบางส่วนที่ออกไปจากร่างกาย จะทำให้เกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยด้วยอาการต่าง ๆ จึงมีการทำพิธีเรียกขวัญกลับคืนมา โดยมีหมอผีประจำหมู่บ้านจะเป็นผู้ทำพิธีในปัจจุบัน แม้วส่วนมากจะหันมานับถือพระพุทธศาสนาผสมผสานกับการนับถือผีของตนเอง

จากการรวบรวมข้อมูลในปี 2545 พบว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าม้ง อาศัยอยู่ในพื้นที่ 13 จังหวัดจำนวน 253 หมู่บ้าน / กลุ่มบ้าน 19,287 หลังคาเรือน 24,551 ครอบครัว ประชากรรวม 153,955 คน แยกเป็นชาย จำนวน 45,382 คน หญิงจำนวน 45,703 คน เด็กชายจำนวน 31,578 คน และเด็กหญิงจำนวน 31,292 คน พบมากที่สุดที่จังหวัด ตาก รองลงมาจังหวัดเชียงราย และน่าน ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ (เผ่า) ม้งหรือแม้ว จำแนกตามพื้นที่
จังหวัด

จังหวัด	จำนวน กลุ่มบ้าน	จำนวน ลคร.	จำนวน คค.	ประชากร				
				ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
1. ตาก	43	3,909	4,261	9,191	9,274	6,809	6,813	32,087
2. เชียงราย	45	3,868	4,787	8,869	8,897	6,575	6,176	30,517
3. น่าน	29	3,052	4,168	,7325	7,514	4,913	5,306	25,058
4. เชียงใหม่	57	2,946	4,229	8,079	8,067	4,429	4,320	24,895
5. เพชรบูรณ์	23	2,046	2,375	3,951	4,011	3,366	3,330	14,658
6. พิษณุโลก	9	1,011	1,211	1,981	2,006	1,490	1,423	6,900
7. พะเยา	13	1,043	1,391	2,428	2,480	1,539	1,498	7,945
8. กำแพงเพชร	6	417	664	876	959	644	641	3,120
9. แม่ฮ่องสอน	15	364	599	1,329	1,170	678	716	3,893
10. แพร่	3	282	440	627	630	596	566	2,419
11. ลำปาง	6	149	200	321	302	185	175	983
12. เลย	1	134	153	223	227	231	236	917
13. สุโขทัย	3	66	73	182	166	123	92	563
รวม	256	19,287	24,551	45,382	45,703	31,578	31,292	153,955

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ : 2545

2.4.6 เย้า (เมี่ยน)

เย้าหรือเมี่ยนนั้น เชื่อว่าได้มีถิ่นกำเนิดอยู่ในตอนใต้ของจีน นักมานุษยวิทยาจัดชาวเย้าอยู่ในกลุ่มภาษาเดียวกับชาวแม้วและจีน ซึ่งจะสามารถพบชาวเย้าได้ทั้งในตอนใต้ของจีน เวียดนาม ลาว พม่า และไทย ชาวเย้าเป็นชนชาติในกลุ่มภาษาจีนเนื่องจากการที่ชาวเย้ามักจะอาศัยอยู่บนที่สูงประมาณ 1,000 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล จึงทำให้มีการเพาะปลูกแบบไร่เลื่อนลอย เพื่อผลิตข้าว ข้าวโพด พืชผักต่าง ๆ และฝิ่นเพื่อบริโภค เลี้ยงสัตว์ และรายได้ตามลำดับลักษณะครอบครัวของชาวเย้าเป็นครอบครัวแบบขยาย และยอมรับการที่สามีมีภรรยาได้หลายคน มีการนับถือลำดับวงศ์ตระกูล (แซ่) บูชาบรรพบุรุษ เช่นเดียวกับชาวจีน นอกจากนั้นเนื่องจากในระบบการผลิตของชาวเย้ามีความต้องการแรงงานมาก จึงมีการรับเอาลูกบุญธรรมมาเลี้ยงไว้ใน

ครอบครัว โดยที่เด็กนั้นอาจเป็นคนต่างเผ่าก็ได้ชาวเข้าได้รับเอา วัฒนธรรมต่าง ๆ ของจีนมาไว้ รวมถึงภาษาเขียนวรรณคดี ตลอดจนลัทธิความเชื่อและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ของชาวจีน และปีใหม่เข้าก็ตรงกับปีใหม่ของชาวจีนด้วย

ความเชื่อถือ ตามหลักฐานเดิม เข้าได้นำเอาลัทธิเต๋าเป็นแนวทางในการปฏิบัติและดำเนินวิถีชีวิตประจำวัน แต่อย่างไรก็ตาม เขาก็ยังปฏิบัติตามแนวความเชื่อเดิมของบรรพบุรุษของตนเองคือ การนับถือบรรพบุรุษ เพราะมีบรรพบุรุษจะมีหน้าที่ปกป้องคอยรักษาดูแลรักษาลูกหลานของตนเองให้อยู่ดีมีสุข จึงนิยมเช่นไหว้บูชา “เบี่ยนฮู” (ผีใหญ่) ซึ่งสิงสถิตอยู่บนสวรรค์ และมีพิธีฮั่นฮูเบี่ยนฮู มาร่วมพิธีอันสำคัญ ๆ เช่นงานศพ งานแต่งงาน และขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ในปัจจุบันเข้าส่วนมากจะหันมานับถือพระพุทธศาสนาควบคู่กับการนับถือผีบรรพบุรุษของตนเองด้วย

จากการรวบรวมข้อมูลในปี 2545 พบว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาเผ่าเข้า อาศัยอยู่ในพื้นที่ 10 จังหวัดจำนวน 178 หมู่บ้าน / กลุ่มบ้าน 6,758 หลังคาเรือน 8,022 ครอบครัว ประชากรรวม 45,571 คน แยกเป็นชาย จำนวน 15,260 คน หญิงจำนวน 15,442 คน เด็กชายจำนวน 7,609 คน และเด็กหญิงจำนวน 7,260 คน พบมากที่สุดที่จังหวัด เชียงราย รองลงมาคือ น่าน และพะเยา ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ (เผ่า) เข้า จำแนกตามพื้นที่จังหวัด

จังหวัด	จำนวน กลุ่มบ้าน	จำนวน ลคร.	จำนวน คค.	ประชากร				
				ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
1. เชียงราย	61	2,193	2,450	4,990	5,258	2,538	2,439	15,225
2. น่าน	34	1,429	1,907	3,538	3,467	1,904	1,775	10,684
3. พะเยา	29	1,326	1,640	3,218	3,120	1,354	1,273	8,965
4. ลำปาง	25	838	962	1,643	1,678	843	781	4,945
5. กำแพงเพชร	15	529	594	1,059	1,079	423	429	2,990
6. เชียงใหม่	5	247	250	395	392	271	295	1,353
7. สุโขทัย	6	96	111	221	236	119	107	673
8. ตาก	1	63	69	98	102	108	112	420
9. กาญจนบุรี	1	20	20	78	78	31	25	212
10. เพชรบูรณ์	1	17	19	30	32	18	24	104
รวม	178	6,758	8,022	15,260	15,442	7,609	7,260	45,571

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ : 2545

2.4.7 ลัวะ (ละว้า)

ลัวะหรือละว้า เป็นชนชาติดั้งเดิมที่อยู่อาศัยตามบริเวณลุ่มแม่น้ำสาละวิน และแม่น้ำโขง มีอยู่กระจัดกระจายในตอนใต้ของจีน พม่า ลาว และตอนเหนือของไทย เชื่อว่าเป็นชนชาติที่เป็นเจ้าของดินแดนลุ่มแม่น้ำปิง ก่อนที่ชนชาติไทยจะเข้ามาครอบครองในเวลาต่อมา นักมานุษยวิทยา ได้จัดชาวลัวะอยู่ในกลุ่มภาษามอญ-เขมร อย่างไรก็ตามชาวลัวะส่วนใหญ่ในปัจจุบันได้ผสมกลมกลืนกับชาวไทย จนยากที่จะสามารถแบ่งได้ชัดเจน ที่ยังเหลืออยู่ที่พอสังเกตได้เฉพาะในเขตจังหวัดเชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ชาวลัวะจะอยู่อาศัยทั้งในที่สูงมาก ๆ และบริเวณหุบเขาที่ราบลุ่ม นอกจากนี้ ชาวลัวะยังทำการเพาะปลูกข้าวนาดำและทำไร่แบบหมุนเวียนเหมือนกับชาวกะเหรี่ยง

ระบบครอบครัวของชาวลัวะเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวหรือระบบ ผัว-เมียเดี่ยว และยึดถือการสืบสายเลือดทางฝ่ายชายแบบไม่เคร่งครัดนัก มีลัทธิความเชื่อบูชาผีและบรรพบุรุษผสมผสานไปกับศาสนาพุทธ

ความเชื่อถือ ลัวะมีความเชื่อเรื่องผี เช่น ผีบ้าน ผีเรือน ผีฟ้า ผีภูเขา ผีประตูเข้าหมู่บ้าน และเรื่องวิญญาณ ลัวะโดยส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการนับถือผี เหมือนคนไทย โดยทั่วไป กล่าวกันว่า ลัวะเป็นผู้สร้างวัดเจ็ดยอด และเสาชินทวลในจังหวัดเชียงใหม่

จากการรวบรวมข้อมูลในปี 2545 พบว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าลัวะ อาศัยอยู่ในพื้นที่ 8 จังหวัดจำนวน 69 หมู่บ้าน / กลุ่มบ้าน 4,361 หลังคาเรือน 5,098 ครอบครัว ประชากรรวม 22,260 คน แยกเป็นชาย จำนวน 7,454 คน หญิงจำนวน 7,553 คน เด็กชายจำนวน 3,536 คน และเด็กหญิงจำนวน 3,717 คน พบมากที่สุดที่จังหวัด เชียงใหม่ รองลงมา เป็นเชียงราย และแม่ฮ่องสอน ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ (เผ่า) ลัวะ จำแนกตามพื้นที่จังหวัด

จังหวัด	จำนวน กลุ่มบ้าน	จำนวน ลคร.	จำนวน คค.	ประชากร				
				ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
1. เชียงใหม่	29	2,385	2,578	4,085	3,999	1,783	1,815	11,682
2. เชียงราย	17	773	1,069	1,561	1,724	702	709	4,696
3. แม่ฮ่องสอน	17	853	1,076	1,235	1,368	835	858	4,296
4. สุพรรณบุรี	2	208	212	367	300	118	112	897
5. อุทัยธานี	1	83	83	107	97	61	66	331
6. เลย	1	36	56	56	16	13	141	226
7. ลำปาง	1	14	15	26	38	12	9	85
8. กำแพงเพชร	1	9	9	17	11	12	7	47
รวม	69	4,361	5,098	7,454	7,553	3,536	3,717	22,260

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ : 2545

2.4.8 ถิ่น

ถิ่นจะพบอยู่เพียงในพื้นที่จังหวัดน่าน ซึ่งตามข้อเท็จจริงแล้วชาวถิ่นก็คือชาวลัวะ หรือ ละว้า และชาวไทยในจังหวัดน่านเรียกชนกลุ่มนี้ว่า ถิ่นหรือเจ้าของถิ่นเดิมนั่นเอง ชาวจีนจะอาศัยอยู่ในเขตป่าเขาตามบริเวณชายแดนไทย – ลาว ในจังหวัดน่าน

ชาวถิ่นหรือลัวะเมืองน่าน ก็มีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกับชาวลัวะในจังหวัดเชียงใหม่ และ แม่ฮ่องสอนเช่นเดียวกัน ในปัจจุบันได้มีการผสมกลมกลืนกับชาวไทยหรือรับเอาระเบียบวิถีชีวิตของชาวไทย ไปรวมกันจนยากที่จะสามารถแยกแยะความแตกต่างของชนชาวไทยโดยทั่วไปได้นอกจากการสังเกตลักษณะบ้านเรือนรูปแบบการทำไร่ และภาษาพูดในหมู่บ้านเท่านั้น

ความเชื่อ ถิ่นมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ และนับถือผีคือ ผีบ้าน หรือผีเรือน ผีไร่ ผีเจ้า ที่ ส่วนการนับถือพระพุทธศาสนาจะมีควบคู่กับการนับถือผีด้วย

จากการรวบรวมข้อมูลในปี 2545 พบว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์ (เผ่า) ถิ่น อาศัยอยู่ในพื้นที่ 4 จังหวัดจำนวน 159 หมู่บ้าน / กลุ่มบ้าน 8,496 หลังคาเรือน 10,474 ครอบครัว ประชากรรวม 42,657 คน แยกเป็นชาย จำนวน 15,512 คน หญิงจำนวน 14,941 คน เด็กชายจำนวน 6,084 คน และเด็กหญิงจำนวน 6,120 คน พบมากที่สุดที่จังหวัด น่าน รองลงมาเป็นเลยและพะเยา ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ (เผ่า) ถิ่น จำแนกตามพื้นที่จังหวัด

จังหวัด	จำนวน กลุ่มบ้าน	จำนวน ลคร.	จำนวน คค.	ประชากร				
				ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
1. น่าน	155	8,303	10,260	15,190	14,644	5,949	5,989	41,772
2. เลย	1	80	80	151	153	37	46	387
3. พะเยา	1	60	75	97	69	71	56	293
4. เพชรบูรณ์	2	53	59	74	75	27	29	205
รวม	159	8,496	10,474	15,512	14,941	6,084	6,120	42,657

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ : 2545

2.4.9 ขมุ

ขมุ ก็เป็นอีกชนชาติหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มภาษามอญ – เขมร มีถิ่นฐานอยู่ตามบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตลอดชายแดนไทย – ลาว ในภาคเหนือของประเทศไทยจะพบชาวขมุได้ในเขตจังหวัดน่าน และเชียงราย

เนื่องจากชาวขมุมีการย้ายถิ่นฐานและนิยมการไปรับจ้างคนเผ่าอื่น ๆ ทำงานอยู่เสมอมาเป็นเวลานาน ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนกับชนเผ่าอื่น โดยเฉพาะชาวไทยจนในปัจจุบันจะพบหมู่บ้าน ชาวขมุได้น้อยมาก ซึ่งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายชาวไทยมาก นอกจากภาษาและประเพณี พิธีกรรม บางอย่างที่แตกต่างกันออกไป

ความเชื่อ ขมุเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในบ้าน เช่นผีหมู่บ้าน ผีหลวง แต่ละบ้านยังมีผีประจำบ้านของตน ขมุส่วนมากจะนับถือพระพุทธศาสนาควบคู่กับการนับถือผีไปด้วย

จากการรวบรวมข้อมูลในปี 2545 พบว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์ (เผ่า) ขมุ อาศัยอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัดจำนวน 38 หมู่บ้าน / กลุ่มบ้าน 2,256 หลังคาเรือน 2,523 ครอบครัว ประชากรรวม 10,573 คน แยกเป็นชาย จำนวน 3,991 คน หญิงจำนวน 3,873 คน เด็กชายจำนวน 1,366 คน และเด็กหญิงจำนวน 1,343 คน พบมากที่สุดที่จังหวัด น่าน รองลงมาเป็นเลยและพะเยา ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ (เผ่า) ขมุ จำแนกตามพื้นที่จังหวัด

จังหวัด	จำนวน กลุ่มบ้าน	จำนวน ลคร.	จำนวน คค.	ประชากร				
				ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
1. น่าน	25	1,616	1,861	2,861	2,815	915	877	7,468
2. เชียงราย	8	451	469	823	770	367	369	2,329
3. อุทัยธานี	3	161	163	252	241	66	73	632
4. ลำปาง	1	23	24	44	41	12	20	117
5. สุโขทัย	1	5	6	11	6	6	4	27
รวม	38	2,256	2,523	3,991	3,873	1,366	1,343	10,573

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ : 2545